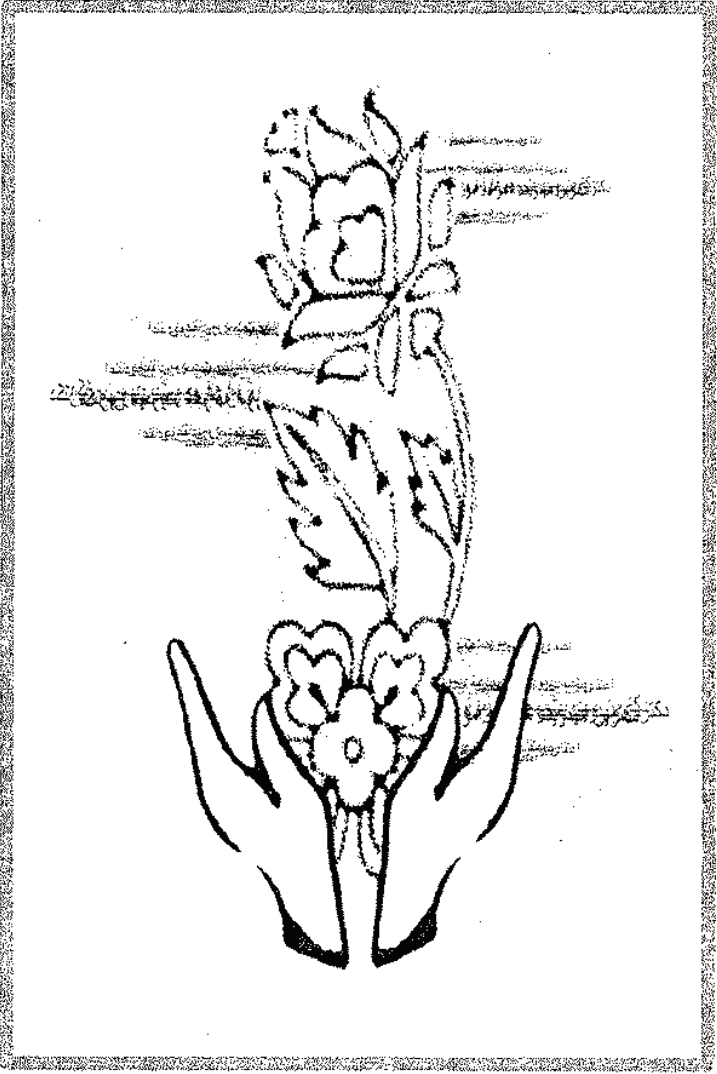

	<p>پیشہ ورانہ تعلیم</p>	
	<p>حکومت پنجاب تہذیب و تعلیم ریجنل کارگر</p>	

ما به احوال شما آگاهیم
و هیچ خبری از شما بر ما
پوشیده نیست.

احتجاج طبرستان ج ۱ ص ۲۱۲

اشاره:

یکی از مباحث بنیادین در «دکترین مهدویت»، شناخت خواسته‌ها، مشکلات و نیازهای واقعی و اساسی انسان‌ها و یافتن پاسخ و راهکاری مناسب و فراگیر برای حل آنها است، یکی از تعالیم و انگاره‌های مهم در این دکترین، توجه به دولت مهدوی و محوریت آن در برطرف ساختن دشواری‌ها و کاستی‌های زندگی بشری است. در این راستا روشن شدن ماهیت، هدف و برنامه اصلی و محوری این دولت - و به تبع آن شناخت برنامه‌ها و عملکردهای مختلف و فرعی آن - از اهمیت به سزایی برخوردار است. مقاله پیش‌رو، عهده‌دار تبیین بخشی از دکترین مهدویت - با توجه به انگاره دولت اخلاقی امام مهدی علیه السلام - است.

پیشگفتار

از دیدگاه شیعه، آینده جهان، بسیار روشن و خوشبینانه است. تاریخ، برای رسیدن به جامعه مطلوب و آرمانی (تحقق یافتنی و حتمی هر چند با طی فراز و نشیب‌ها و کژتابی‌های گوناگون) در حرکت است. این مدینه فاضله در زمین به دست حق پرستان و به رهبری مصلح موعود و با یاری امدادهای الهی و او اداره آن را در دست خواهد گرفت. این جامعه پایان حرکت تاریخ و آغاز حیاتی متکامل و بدون کاستی و نقص است. سیاست در این جامعه، «فاضله» و «الهی» است و دولت بر اساس نظام امامت شکل می‌گیرد. مردم - به خصوص مستضعفان و صالحان - نقش اساسی در اداره و کنترل امور دارند و صاحبان زر و زور و تزویر از بین می‌روند. دور نمای این «جامعه موعود» را این چنین می‌توان تصویر کرد: دولت مهدوی بر سراسر دنیا سیطره و برتری خواهد داشت و شرق و غرب عالم را فرا خواهد گرفت. حکومت او، بر اساس جهان بینی الهی و آموزه‌های اسلام خواهد بود. دین مورد قبول خدا (اسلام) و آیین یکتا پرستی و توحید، همگانی شده و معنویت و اخلاق، در همه جا گسترش خواهد یافت. «ولایت و امامت» مهدی مورد پذیرش همه بشر قرار گرفته و آنان طعم خوش عدالت، امنیت و سعادت را خواهند چشید. مردم به کمال نهایی و هدف غایی خود خواهند رسید و روح عبادت و عبودیت بر جوامع حاکم خواهد شد.

ترس و ناامنی از بین رفته و امنیت و آرامش همه جا را فرا خواهد گرفت. فساد، ستم و تباهی از جهان ریشه کن و از قسط و دادگری آکنده خواهد شد. برکت‌های بی‌شمار آسمان، نازل و نعمت‌های بی‌کران زمین، آشکار شده و گنجینه‌ها و معادن آن استخراج خواهد شد. علوم، صنعت و فن آوری پیشرفت خارق العاده‌ای یافته و خرد و عقل مردم کامل خواهد شد. کشورها و شهرها آباد و زمین خرم خواهد شد. دیگر ویرانی و عقب ماندگی در آن وجود نخواهد داشت. کشاورزی رونق یافته و دشت‌ها و مزارع سرسبز و پر محصول خواهد شد و کشاورزان و دهقانان، از کشت و زرع خود، چند برابر گذشته، محصول درو خواهند کرد. اقتصاد جوامع پیشرفت کرده و ثروت و درآمدها، عادلانه توزیع خواهد شد. فقیران و تهی‌دستان، غنی و بی‌نیاز گردیده و بسیاری از امور کشور در دست مستضعفان و صالحان خواهد بود. علم طب و بهداشت و درمان، رشد یافته و بیماری‌ها ریشه کن خواهد شد. کارگزاران امور، از افراد با ایمان و کاردان انتخاب شده و آنان خدمت‌گزاران مردم خواهند بود. بشر به آرزوی دیرینه خود مبنی بر حکومتی عادلانه، جامعه‌ای اخلاق‌مدارانه، آیینی خداپرستانه و رفاه و امنیتی جاودانه خواهند رسید.

این «انگاره»، دیدگاه روشن قرآن و آرمان و خواسته اصیل و متکامل اسلام است. این بشارت و وعده حتمی خداوند به یکتاپرستان و حق‌باوران و هدف و مسیر روشن تاریخ در چشم انداز ادیان الهی است. توضیح و تبیین نظام‌مند، جامع، فراگیر و واقع‌گرایانه این اصل و آموزه؛ می‌تواند ذیل «دکترین مهدویت» صورت گیرد.

دکترین مهدویت و انگاره دولت

«دکترین مهدویت» تصویر و طراحی جامع و فراگیر جامعه موعود و بیان ویژگی‌ها، برنامه‌ها، اهداف، استراتژی، خط‌مشی‌ها و تعالیم و آموزه‌های گوناگون آن است. گفتنی است: ارائه و طرح نقش جامعه آرمانی، نه مضر است و نه لغو، مشروط به اینکه دارای سه ویژگی باشد:

یک. کاملاً واقع‌بینانه باشد و حقایق زیست‌شناختی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی را از نظر دور ندارد.

دو. همراه با ارائه طریق باشد؛ یعنی، فقط جامعه آرمانی را تصویر نکند، بلکه راه روشن رسیدن به آن را نیز نشان دهد.

سه. اهدافی را اعم از هدف اصلی و نهایی و هدف‌های واسط و فرعی برای جامعه آرمانی تعیین کند که دارای مراتب باشد.

این طرح کاملاً واقع بینانه و همراه با ارائه طریق است و تحقق جامعه آرمانی، در متون مذهبی ما پیش‌گویی شده است. آنچه مهم است اینکه بر اساس دکترین مهدویت، بتوان مجموعه این نظام فکری را - براساس اصول و بنیان‌های خاص آن - طراحی و ارائه کرد. در این راستا بایسته است ابتدا هدف و رویکرد اصلی و بنیادین در اندیشه مهدویت شناسایی شده و متناسب با آن نظام سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ترسیم گردد. هدف اصلی و نهایی جامعه آرمانی اسلام، استکمال حقیقی انسان‌ها است که جز بر اثر خداشناسی، خدا پرستی، اطاعت کامل و دقیق از اوامر و نواهی الهی، کسب رضای خداوند متعال و تقرب به درگاه او، حاصل شدنی نیست. بر این اساس دکترین مهدویت، باید بر پایه این هدف اصلی - و چندین هدف و برنامه فرعی - تنظیم و ارائه شود. در واقع در این دکترین باید خواست و نیاز اصلی انسان‌ها، مشخص گردد؛ آن‌گاه به تبیین رویکرد و برنامه اصلی برای پاسخگویی به این مشکل برآمد. از آنجایی که بیشتر امور سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و ... و طراحی و اجرای برنامه‌ها در دست دولت قرار دارد؛ پس بررسی دولت مهدی و شناخت ماهیت و رویکرد آن امری بایسته و ضروری است.

مهم‌ترین و اساسی‌ترین اقدام امام مهدی علیه السلام پس از پیروزی و سیطره بر سراسر جهان، تشکیل دولت و به دست گرفتن حکومت و فرمانروایی دنیا است. مردم جهان در عین حال که شاهد نابسامانی، جنگ‌ها، فساد، بی‌عدالتی، ناامنی و الحادگرایی در جهان بوده‌اند؛ دولت‌ها، احزاب و سازمان‌های بسیاری را نیز دیده‌اند که مدعی خدمت به جهانیان و ایجاد آرامش، صلح و امنیت و بهبود وضع اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی در دنیا بوده‌اند؛ اما در عمل چیزی جز تباهی و ستم و جنگ مشاهده نکرده‌اند؛ با این حال روزگاری فرا می‌رسد که معنویت و عدالت، به دست توانای مرد الهی و در دولت کریمه اهل بیت علیهم السلام برقرار می‌شود و رفاه، امنیت، عدل و یکتاپرستی در همه جای عالم گسترش می‌یابد. روشن است که این تنها با تشکیل دولت و انسجام در امور، به دست می‌آید. امام باقر در تفسیر آیه «الذین ان مکنه‌م فی الارض...»

می‌فرماید:

این آیه در حق آل محمد علیهم‌السلام حضرت مهدی علیه‌السلام و یاران او است که خداوند آنها را مالک شرق و غرب جهان نموده، آیین اسلام را پیروز می‌کند و بدعت‌ها و باطل‌ها را به دست او و یارانش نابود می‌سازد - چنان که [قبلاً] سفیهان حق را لگدمال کرده باشند - تا اینکه از ستم نشانه‌ای نمی‌ماند.^۱

این دولت بهترین، کامل‌ترین و مردمی‌ترین دولت‌ها - پس از نابودی و پایان فرصت دولت‌های دیگر - خواهد بود. در این زمینه روایتی آمده است:

همانا دولت ما آخرین دولت‌ها است و برای هیچ خاندانی دولتی نیست؛ مگر اینکه قبل از ما حکومت کند؛ تا هنگامی که ما به قدرت رسیدیم کسی نگوید - وقتی روش حکومتی ما را دیدند - اگر ما نیز به قدرت می‌رسیدیم، این چنین رفتار می‌کردیم. و این گفتار خداوند است که: عاقبت برای تقوا پیشگان است.^۲

از بررسی اهداف، کارویژه‌ها و عملکردها، پیامدها، نتایج مثبت، ویژگی‌ها و شاخص‌ها و برنامه‌های دولت مهدی علیه‌السلام، به دست می‌آید که پس از قیام و پیروزی بر گروه باطل و نابودی آنها، ظلم و ستم از بین رفته و امنیت برقرار می‌شود. اما برای تغییر در بینش، روش و منش ناسالم مردم - که سالیان سال با آن خو گرفته‌اند - حضرت مهدی علیه‌السلام؛ رشد و کمال‌یابی انسان‌ها را سرلوحه برنامه‌های خود قرار داده و بر تزکیه نفوس، تتمیم مکارم اخلاقی، دعوت به خیرات عامه و فضایل (عدالت، راستی، قسط، پاکی و...) اقدام خواهد نمود. و این تنها در سایه تشکیل دولت اخلاقی مبتنی بر ساختار امامت امکان‌پذیر است؛ یعنی، دولتی که رشد اخلاقی و عقلی مردم را هدف اصلی خود قرار داده و آنها را به کمال مطلوب و واقعی می‌رساند.

در نتیجه مردم به آن غایت اصلی و بنیادین خود (عبادت و عبودیت) و تقرب به خداوند سوق داده می‌شوند و در پرتو آن، به زدودن رذایل و آراستن فضایل، موفق خواهند شد. این دولت، سیاست، اجتماع، اقتصاد و فرهنگ را به سمت فضیلت‌های اخلاقی و خیرات می‌کشاند و با پیوند میان سیاست و اخلاق، در تعالی و تکامل اخلاقی و عقلی مردم می‌کوشد. در این راستا، علم، دانش، صنعت و تکنولوژی در مسیر درست خود قرار می‌گیرد و رابطه مردم با خدا، با خود، با دیگران و با طبیعت تصحیح می‌شود و قدرت نیز در خدمت آنان قرار می‌گیرد. در این عصر

۱. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۸۷؛ تائیل آیات، ص ۳۳۹.

۲. کتاب الغیبة، ص ۴۷۳؛ الارشاد، ج ۲، ص ۳۸۵.

سرچشمه اخلاق، دین و وحی الهی و شریعت آسمانی است که تکلیف و وظیفه مردم را به شکل مطلوبی تبیین می‌کند و... .

دولت اخلاقی

دولت اخلاقی امام مهدی علیه السلام، بدین معنا است که هم خود جامع تمام فضایل، نیکی‌ها و محاسن اخلاقی و عقلی است و هم در مقام عمل و اجرا، همه آنها را در جامعه محقق می‌سازد. هم مدافع و حامی ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی و دینی است و هم ابزار زندگی صنعتی و علمی بشر را برای تحقق کمالات انسانی (عبادت و عبودیت و تقرب به خدا) به کار می‌گیرد و جامعه را زنده و انسانیت انسان را احیا می‌کند. معیار مشترک این دولت در سر تا سر جهان، «رشد اخلاقی و عقلی» مبتنی بر دین و تکامل و تعالی انسان‌ها و آزادی او است.

دولت اخلاقی امام مهدی علیه السلام، فقط پیش‌بینی و الگوسازی برای آینده نیست؛ بلکه مدل و الگوی زندگی امروزین نیز می‌باشد. این ایده، هم نظر به حال دارد و هم نظر به آینده و ما می‌توانیم از الگوهای اخلاقی - دینی آن دولت، برای رفع کاستی‌ها و نابسامانی‌های گوناگون جوامع استفاده کنیم و در تربیت و پرورش نفوس از آن بهره بگیریم.

«دولت اخلاقی»؛ یعنی، «دولتی مبتنی بر نظام امامت که جامعه را در تمامی ابعاد و جنبه‌ها، به سمت رشد اخلاقی و کمال مطلوب انسانی، هدایت و راهبری می‌کند و باورها و رفتارهای مردم را اصلاح می‌نماید و آزادی واقعی آنان را تأمین می‌کند». به عبارت دیگر، دولت امام مهدی، وظیفه‌دار تأمین سعادت حقیقی و حداکثر کمال و رشد اخلاقی و عقلی مردم و تربیت و احیای نفوس مرده است. تا انسان به اوج کمال ذاتی نرسد، محال است به سعادت حقیقی نائل آید و چون تحقق سعادت حقیقی، تنها در عصر حضرت ولی عصر علیه السلام امکان‌پذیر است، انسان به یقین به اوج «کمال» خواهد رسید و کمال او عبارت است از: کمال خلقی، عقلی و اجتماعی.

بر این اساس دولت اخلاقی امام مهدی علیه السلام احیای نفوس، بصیرت بخشی و تأمین معنویت، عقلانیت و عدالت را بر عهده دارد تا جامعه به سمت «تعالی و تکامل»، «تعادل» و «پیشرفت و رفاه» سوق داده شود.

در دولت اخلاقی امام مهدی علیه السلام همه امور ورهیاقت‌ها، فاضله والهی است؛ یعنی، از یک سیاست فاضله شروع وبه یک هدف فاضله (الهی) ختم می‌شود. این شاخص، در ساختار نظام امامت جای می‌گیرد و به غیر از آن امکان تصویر و عملیاتی کردن چنین چیزی وجود ندارد. در این ساخت، «کمال واقعی انسان» (عبادت و عبودیت) در مرکز قرار می‌گیرد و با کمک و راهنمایی وحی، هدف‌مندی نظام هستی و تجربه بشری، رابطه انسان با خدا، با خود، با دیگران و حتی با طبیعت اصلاح می‌شود.

بر اساس این مبنا، دولت اخلاقی، کارآمدی و کارایی خود را در همه شؤون و ابعاد زندگی انسانی، بروز می‌دهد. در واقع اخلاق متعالی و تصحیح رابطه انسان با همه چیز، باعث تغییر و تکامل رفتار و طرز تلقی و باورهای او و استفاده درست و بهینه از همه چیز می‌شود. در دولت اخلاقی، همه چیز بر پایه معنویت و عقلانیت است و برآمد آن، سیاست اخلاقی، اقتصاد اخلاقی، فرهنگ اخلاقی و جامعه اخلاقی است. در نتیجه مردم خود خواهان و عامل عدالت، امنیت، پیشرفت مادی و معنوی، صلح، قسط و... خواهند بود؛ چون به رشد اخلاقی و عقلی و آزادی از قید و بندهای مادی و ظاهری دست می‌یازند. پس در طراحی دکترین مهدویت - براساس آموزه‌های دینی - باید روشن شود که مشکل و نیاز اصلی بشر چیست؟ آیا عدالت است یا امنیت، پیشرفت، صلح و...؟ اگر خواست اصلی او فراتر از اینها باشد - که هست - باید چه انگاره‌ای را بیشتر مورد توجه قرار داد؟ پاسخ این نوشتار این است که کاستی اصلی زندگی بشر نبود معنویت و بصیرت است و اگر این دو حاصل شود (رشد اخلاقی و عقلی)؛ مشکلات دیگر به راحتی حل می‌شود.

بایستگی دولت اخلاقی

در عصر ظهور و دوران حاضر، تنها «دولت اخلاقی» مورد نیاز و فایده‌بخش است؛ دولتی که کار ویژه اصلی آن تأمین کمال مطلوب انسانی و رشد و بالندگی فضایل اخلاقی - در تمامی شؤون زندگی - و فزونی خردورزی است. جامعه‌ای که به شدت دچار انحراف، فساد، حیرت و سرگردانی، پوچی و بی‌هدفی است و بیشتر اعضای آن، دارای فساد عقیده، عمل و اخلاق هستند؛ نیاز به دولتی دارد که در رأس آن انسان کامل قرار گرفته و در صدد تکمیل مکارم اخلاقی واز بین بردن آلودگی‌ها و فسادها و از بین بردن موانع خردورزی و اندیشه است تا بشر به کمال نهایی خود (عبادت و عبودیت) دست یازد.

روایات مختلف در این موضوع - به خصوص حدیث «اکمل به اخلاقهم» - دلالت بر اهمیت و محوریت اخلاق و کمال یابی واقعی و رشد و بالندگی معنوی و عقلانی انسان‌ها در دولت مهدوی دارد:

امام باقر علیه السلام می‌فرماید:

«إذا قام قائمنا، وضع يده على رؤوس العباد فجمع به عقولهم واكمل به اخلاقهم»^۱.

«چون قائم ما قیام کند، دستش را بر سر بندگان می‌گذارد و عقول آنها را متمرکز ساخته و اخلاقشان را به کمال می‌رساند».

در روایت دیگری آمده است:

«إذا قام قائمنا وضع يده على رؤوس العباد فجمع به عقولهم وکملت به احلامهم...»^۲.

«وقتی قائم ما قیام کند، دست [عنایتش] را بر سر بندگان می‌نهد و بدین وسیله عقل آنها زیاد شده و فهمشان بالا می‌رود (کامل می‌گردد)».

پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

«... يملأ قلوب العباد عبادة و يسعهم عدله»^۳.

«... دل‌های بندگان را پر از عبادت می‌کند و عدلش فراگیر می‌شود».

همچنین:

«... أن يصلح امة بعد فسادها»^۴.

«و این امت را پس از آنکه تباہ [و فاسد] شده‌اند، اصلاح می‌کند».

بر اساس این روایت اصلاح مردم بعد از فساد اخلاقی آنان و تغییر بنیادین رفتارها، گفتارها و پندارهای غیر اخلاقی و آلوده آنها، مهم‌ترین و درخشان‌ترین اقدام دولت امام مهدی علیه السلام خواهد

۱. سعید بن هبة الله راوندی، الخرائج والجرائح، ج ۲، ص ۸۴۱، ح ۷۱؛ محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶، ح ۷۱؛

لطف الله صافی گلپایگانی، منتخب الاثر، ص ۴۸۲.

۲. محمد بن یعقوب کلینی، کافی، ج ۱، ص ۲۵، ح ۱؛ محمد بن حسن حر عاملی، اثبات الهداة، ج ۳، ص ۴۹۵.

۳. محمد بن حسن شیخ طوسی، کتاب الغیبة، ص ۱۷۹؛ محمد بن جریر طبری، دلائل الامامة، ص ۲۵۹؛ محمدباقر مجلسی،

بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۷۴، ح ۲۴.

۴. علی بن عیسیٰ اربلی، کشف الغمّة، ج ۲، ص ۴۷۳؛ سلیمان قندوزی حنفی، ینابیع المودة، ج ۲، ص ۵۳۸.

بود و این احیاگری و اصلاح و نوسازی معنوی، مطلق و فراگیر است و پس از آن فساد و انحرافی وجود نخواهد داشت و زمین نورانی و پر از صفا و معنویت خواهد شد:

«و تُشرق الارض بنور ربّها»^۱

«زمین با نور پروردگارش منور می‌شود».

و «ان قائمنا اذا قام اشرفت الارض بنور ربّها واستغنی الناس»^۲

«چون قائم ما قیام کند، زمین به نور پروردگارش روشن می‌گردد و مردم همگی بی‌نیاز

شوند».

دولت اخلاقی و دکترین مهدویت

دولت امام مهدی علیه السلام، دولتی کمال‌گرا، احیاگر و فضیلت‌گرا است و آموزه‌های بنیادین اسلام بر آن حاکم است. دولتی غیر اقتدارگرا و غیر استبدادی است؛ بلکه رضایت و خشنودی مردم و کمال مادی و معنوی آنان را در اولویت قرار می‌دهد. تربیت دینی و پیروش اخلاقی و رشد فکری و علمی مردم در رأس قرار می‌گیرد. جهانی و فراگیر است و ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی را جهانی می‌کند. نمونه کامل دولت نبوی صلی الله علیه و آله و دولت علوی علیه السلام است. انسان‌ها را از قید و بندهای نفسانی و استثمار و استعمار قدرتمندان آزاد می‌کند. دولت علم و دانش و اندیشه و خردورزی است. پایان بخش دولت‌های سکولار و لیبرالیستی و احیاگر دولت دینی است. همه کس و همه چیز را به کمال نهایی خود می‌رساند. تحقق آرمان‌های بشری و تشکیل مدینه فاضله اسلامی است.

این دولت سعادت واقعی بشر و خیرات عمومی را تأمین می‌کند. رابطه انسان را با خدا تصحیح و انسان را به خودشناسی و خودسازی اخلاقی دعوت می‌کند. اقتدار و نفوذ فراوان و فراگیری دارد و ریشه ظلم و ستم و فساد را از بین می‌برد. مبتنی بر برهان و استدلال عقلی، دلایل و حجّت‌های دینی و حکمت و دانش است. کامل‌ترین خلافت الهی بر روی زمین بوده و

۱. محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق)، کمال الدین، ج ۲، ص ۳۴۵، ح ۳۱؛ علی بن عیسی اربلی، کشف الغمّة، ج ۲،

ص ۴۷۳؛ فضل بن حسن طبرسی، اعلام الوری، ص ۳۹۱.

۲. ابی جعفر محمد بن حسن شیخ طوسی، کتاب الغیبة، ص ۴۶۸؛ محمد بن محمد بن نعمان (شیخ مفید)، الارشاد، ج ۲،

ص ۳۸۱؛ محمد بن جریر طبری، دلائل الامامة، ص ۲۶۰.

رهبر و پیشوای آن، منصوب از سوی خدا است. با مردم رابطه‌ای دوستانه و ولایت مدارانه دارد و با آنها بر اساس کرامت ذاتی و اخلاق انسانی برخورد می‌کند. دولتی فراملی و فرامرزی است و تمامی امکانات منابع و خدمات را در اختیار همگان قرار می‌دهد. دولتی ظلم ستیز، کفر ستیز و ضد فساد و خشونت است.

دولتی فرهنگی و ورزشی است و در آن علم و هنر و دانش در راستای تعالی بشر، به کمال می‌رسد. حامی محرومان، مستضعفان، تهی‌دستان و صالحان است و ثروت و قدرت و شهرت در آن جایی ندارد. عدالت محور است و در همه زمینه‌های قضایی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی عدالت را برقرار می‌کند. ارشاد، هدایت و امر به معروف را در اولویت قرار می‌دهد. محصول اندیشه بشری نیست؛ بلکه پاسخگویی به نیازها، مشکلات، کاستی‌ها و ناراستی‌های زندگی است. دولتی کارآمد، کامل، اخلاق محور، و کمال‌گرا است و ... .

امام مهدی عج در این راستا به عنوان زعیم سیاسی - دینی، اختیارات و مسؤولیت‌های گسترده‌ای برای مدیریت و هدایت امور گوناگون مردم برعهده دارد و وظایف مختلفی مانند حفظ دین، اصلاح مردم، احیای سنت، اقامه حدود، گسترش عدالت، جهاد، عزل و نصب کارگزاران، توزیع بیت المال، تأمین حقوق و ... برعهده امام است و او ولایت، اختیارات و شؤون مختلفی دارد. البته همه اینها فرع بر کار اصلی آن حضرت (احیا گری) است. کارکردهای مهم دولت مهدوی عبارت است از:

۱. کارکرد سیاسی و اجتماعی

وظایف و کارکردهای سیاسی و اجتماعی دولت مهدوی برای تأمین عدالت فراگیر، اداره سیاسی جهان با تدبیر و عقلانیت، قضاوت و داوری عادلانه، قانون گذاری الهی، تأمین صلح و امنیت و احیای دین و اصلاح امور است. دولت ایشان در تمامی زمینه‌ها، موفق و کارآمد بوده و همه امور سیاسی و اجتماعی را تحت پوشش قرار خواهد داد.

۲. کارکرد فرهنگی و دینی

کارکرد فرهنگی و دینی دولت ایشان در راستای تربیت دینی مردم، تتمیم مکارم اخلاقی و زدودن آلودگی‌ها و مفسدات، گسترش و احیای آموزه‌های اسلام، تثبیت آیین توحید و

یکتاپرستی، رشد دانش و علم بشری، شکوفایی افکار و اندیشه‌ها، رشد و ترقی صنعت و فن‌آوری و پیشرفت شگفت‌انگیز در زمینه‌های ارتباطات، اطلاعات و اختراعات است. البته دولت مهدوی علیه السلام بیشترین اهمیت را به برنامه‌های فرهنگی - دینی داده و در رشد و تعالی اخلاقی انسان‌ها و تزکیه و تهذیب نفوس اهتمام جدی خواهد داشت.

۳. کارکرد اقتصادی و عمرانی

کارکرد اقتصادی و عمرانی دولت مهدوی در جهت استفاده صحیح از موهبت‌های طبیعی (گنج‌ها و معادن)، عمران و آبادانی شهرها و کشورها، بی‌نیازی و استغنائی مردم، کمک به بدهکاران و فقیران، توزیع عادلانه امکانات و بیت‌المال، ایجاد اقتصاد سالم، رونق کشاورزی و دامپروری و... است. دولت ایشان در زمینه اقتصاد و عمران موفقیت‌های کاملی کسب خواهد کرد و در عین حال بر اخلاقی بودن فعالیت‌های اقتصادی و استفاده صحیح از طبیعت و گسترش عدالت تأکید خواهد نمود.

دستاورد این دولت عبارت است از: «معنویت، عدالت، عقلانیت و توسعه». اینها انگاره‌هایی است که دولت مهدوی علیه السلام در تمامی زمینه‌ها و برطبق شاخص‌ها و معیارهای ذیل به آنها دست می‌یابد:

۱. بهبود ارتباط فرد با خدای خود؛
  ۲. توجه به شایستگی‌ها، استعدادها و ارزش‌های فردی؛
  ۳. استفاده صحیح از موهبت‌های الهی؛
  ۴. روابط دوستانه و صلح‌آمیز با دیگران.
- مهم‌ترین دستاوردهای دولت مهدوی علیه السلام در عرضه سیاست، استقرار دولت حق و نابودی دولت‌های باطل، گسترش عدالت و ایجاد قسط، تثبیت صلح و امنیت جهانی، و رفع اختلاف‌ها و ستیزش‌ها است.
- در زمینه فرهنگ و دین نیز رشد و تعالی اخلاقی و معنوی مردم و نورانیت جهان، ترویج فضایل اخلاقی و ریشه کن شدن رذایل، حاکمیت آیین اسلام و توحید و یکتاپرستی، جلب رضایت عمومی، توسعه و پیشرفت علم و دانش و شکوفایی اندیشه و خرد و ایجاد آرامش زوحی و روانی و... به دست خواهد آمد.

از نظر اقتصادی و عمرانی نیز بشر شاهد وفور نعمت و برکت، حیات مجدد و متکامل در روی زمین، رونق کشاورزی و کثرت محصولات، رفاه و آسایش بشری، عمران و آبادی زمین و... خواهد بود.

بشر پس از قرن‌ها و سال‌ها چشم‌انتظاری و امید به اصلاح امور و تحقق بشارت الهی، به سعادت و کمال مطلوب نائل خواهد آمد و در پرتو دولت مهدوی، در تمامی جنبه‌های زندگی به رفاه، آسایش، آرامش، صلح و تعالی و تکامل دست خواهد یازید و همه این امور، در جهت رسیدن او به کمال نهایی (عبادت و عبودیت خداوند) خواهد بود.

براین اساس می‌توان از تعالیم و آموزه‌های دینی، فلسفی، کلامی، سیاسی، فلسفه تاریخ و در توضیح و تبیین دولت اخلاقی امام مهدی عج بهره‌مند شد و نظریه‌های علمی، نظام‌مند و فراگیر از اندیشه مهدویت ارائه داد.

انگاره‌های زیر هر کدام متکفل تبیین و تصویر ابعاد مختلف دکترین مهدویت می‌باشند:

۱. فلسفه تاریخ، برای شناخت هدف و غایت حرکت تاریخ؛
۲. فلسفه سیاسی، برای شناخت و معرفی بهترین و بایسته‌ترین غایت و سامان سیاسی؛
۳. کلام سیاسی، برای تبیین آموزه‌های اعتقادی - دینی مهدویت؛
۴. علم سیاست، برای شناخت ماهیت دولت و تناسب آن با غایت و هدف بنیادین مهدویت و...

نوشتار حاضر با رهیافت سیاسی و بهره‌گیری از آموزه‌های فلسفی و روایی، به تبیین بخشی از دکترین مهدویت پرداخته است. امید است با پذیرش این دیدگاه، ابعاد تکمیلی آن در نوشتارهای دیگر، ارائه شود.

_____